

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

Düşünceyi geliştirme yolları, bir konudaki fikirleri detaylandırmak ve daha anlaşılır bir şekilde ifade edebilmek için kullanılan anlatım unsurlarına verilen addır. Düşünceyi geliştirme yolları şunlardır:

1. Tanımlama,
2. Karşılaştırma,
3. Örneklendirme,
4. Tanık gösterme,
5. Sayısal verilerden yararlanma,
6. Benzetme,
7. Sayıp dökme,
8. Somutlama ve soyutlama.

Düşünceyi Geliştirme Yolları Testleri Nasıl Çözülür?

Bir metinde genellikle birkaç düşünceyi geliştirme yolu bir arada bulunur. Ancak sorularda verilen metinden bir tane düşünceyi geliştirme yolu veya anlatım biçimi bulunması istenir. Böyle durumlarda hangi teknik, biçim veya düşünceyi geliştirme yolu vurgulanıyor ise onu bulmak gerekir.

Düşünceyi geliştirme yollarına dair soruların seçeneklerinde bulunan anlatım biçimleri betimleme, öyküleme, tartışma ve açıklamadır.

“Yukarıdaki Paragrafta Aşağıdaki Düşünceyi Geliştirme Yollarından Hangisi Vurgulanmaktadır?” Soru Tipi

Bir düşünceyi geliştirme yolu anlatımın amacı hâline geldiye veya metinde çokça kez kullanıldıysa vurgulanıyor demektir. Bununla birlikte vurgulanan biçim veya yolu tespit etmek için bazı ipuçlarına sahibiz. Şimdi gelin bu ipuçlarına bakalım.

1. **Betimleme** sadece sözcüklerle resim çizmek diye sınırlandırılabilir bir teknik değildir. **Sıfat kullanılan her cümle potansiyel betimleme adaydır.** Türkçede sıfatların çok geniş bir yelpazede kullanıldığı düşünülürse aslında neredeyse tüm metinlerde betimleme tekniğinden yararlandığını unutmamak gerekir. Bu yüzden **“Yukarıdaki paragrafta aşağıdaki teknik ya da düşünceyi geliştirme yollarından hangisi kullanılmamıştır?”** tarzı sorularda betimleme seçeneğinden uzak durulması gerekir.
2. ÖSYM, sınav sorularında genellikle bilimsel metinleri tercih ettiği için **öyküleme örneklerine** çok nadir rastlanır. Çünkü öykülemeleri vaka analizi olmadıkça roman, hikâye ve manzum hikâye gibi edebî türlerde kullanıyoruz. Uzun sözün kısası **hangisi kullanılmıştır** tarzı sorularda edebi bir metinle karşılaşmadıkça **öyküleme seçeneğine soğuk bakmak gerekir.** Ayrıca **öykülemelerde sıklıkla geçmiş zaman eklerinin kullanıldığını** unutmamamız önemlidir.

3. Anlatım teknikleri bir yazının arka planıdır. Bunu bir şarkıya benzetebilirsiniz. Şarkının bir ezgisi vardır ve sürekli tekrarlanır. Vurucu olan ise sözlere dir. Bu sebeple özellikle *betimleme* ve *açıklama* genellikle bütün metinlerde vardır. Bununla birlikte birçok kez vurgulanan öge değildir. Örneğin bilimsel bir durumu açıklayan metindeki tüm cümlelerin açıklama içermesi doğaldır. Karşımıza bu şekilde beş cümleden oluşan bir cümle çıktığını düşünelim. Bu cümlelerin tamamı açıklama, iki tanesi ise tanımlama içersin. Beş cümlelik bir paragrafta doğal olan, ilk cümlelerin tanımlama, geri kalanların ise açıklama olmasıdır. Nitekim açıklama içeren cümle sayısının fazla olması vurgulanan ögenin açıklama olduğu anlamına gelmez. Burada sıra dışı olan tanımlamanın birden fazla olmasıdır.

Tanımlama

Tanımlama bir kavramın özelliklerini kapsayıcı ifadelerle açıklamaya verilen addır. Bir yerde tanımlama olabilmesi için orada "**Nedir?**", "**Ne denir?**", "**Ne demektir?**", "**Nasıl adlandırılır?**", "**Ne olarak bilinir?**" sorularının yanıtının bulunması gerekir.

Tanımlamalar yapıları gereği genellikle bildirme eki **-dir**, **geniş zaman eki** veya **-MaktAdır** yapısı ile kurulur. Aynı zamanda tanımlamaları bulmak için cümlelerin öğelerinden de yararlanılabilir. Tanımlamalar genellikle isim cümleleridir yani yüklemeleri isimdir. Tanımlamalar eğer isim cümlesi değilse genellikle **denir**, **olarak tanımlanır**,

denilmektedir, diye adlandırılmaktadır, olarak bilinmektedir, adı verilir gibi kalıp tanım ifadelerini içerir.

Tanımlamalar anlatım tekniklerinden **açıklama içerisinde yer alır**. Bu yüzden tanımlama olan yerde açıklama da vardır. **Sorularda her iki seçenek de varsa** hangisi daha baskınsa o işaretlenir.

Örnekler

Edebiyat, insanın yaşam felsefesini kâğıt üstüne aktardığı eşsiz bir alandır.

*Atom maddenin en küçük yapı taşı **olarak bilinmektedir.***

*Divan edebiyatında övgü amacıyla yazılan şiirlere kaside **denilmektedir.***

*Anjambman edebiyat çevrelerinde dize taşıma **olarak tanımlanmaktadır.***

*Toplumun kültürünü araştıran disipline halk bilimi **adı verilir.***

Karşılaştırma

Karşılaştırma, iki veya daha fazla nesne ya da durumun birbirine kıyasla değerlendirilmesine denir. Türkçede karşılaştırma genellikle üç yöntemle yapılır.

Karşılaştırma yöntemlerinden en çok kullanılan kelimeler **daha, en** sözcükleridir. Neredeyse her sene sadece bu iki

sözcükle tespit edilebilecek düşünceyi geliştirme yolu soruları ile karşılaşılmaktadır. Bu iki sözcük dışında **az, çok, fazla, -dan farklı olarak, farkı, -in başında** gibi bazı farklı kelime ve ifadelerle de karşılaştırma yapılabilir.

Örnekler

Ötümlüleşme, ötümsüzleşmeden **daha fazla** kullanılır.

Türkçede **en** yaygın meydana gelen ses olaylarından biri sızıcılıştır.

Telefonlarda bilgisayardan **farklı olarak** küçük işlemciler kullanılır.

Edebiyatın bilimden **farkı** yaratıcılık içermesidir.

Divan edebiyatında din dışı konuları işleyen şairlerin **başında** Nedim ve Baki gelir.

Karşılaştırma yapmanın bir diğer yolu edatlardır. Özellikle **göre, kadar** ve bazen de **gibi** edatı bu görevde kullanılır. Yine **şart bildiren cümleler** potansiyel karşılaştırma adayıdır.

Tamlamalar sıfatlar **kadar** sık kullanılmaz.

Amcamlar tersini söylese de bana **göre** yaptıklarının hepsi yanlıştı.

Hiçbiri senin **gibi** başarılı olamadı.

Karşılaştırma bazen de hiçbir yapısal öge bulunmadan anlam yoluyla yapılabilir.

Yazar, *Ben Kirke romanında Odysseia Destanı'ndan, Akhilleus'un Şarkısı romanında ise İlyada Destanı'ndan ilham alıyor. (Burada iki eser konu açısından karşılaştırılmıştır.)*

Örneklendirme

Paragrafta düşünceyi detaylandırmak amacıyla örnek durumlardan yararlanmaya örneklendirme denir. Örneklendirmeler genellikle **örneğin, mesela, örnek olarak, sözgelimi, vb.** ve **gibi** kelimelerinin yardımıyla yapılır. Örneklendirme sorularda en çok benzetme ile karışır. Benzetmenin amacı iki unsurun ortak yönlerini vurgulamaktır. Örneklendirmenin temel amacı ise bir düşünceyi daha somut bir şekilde dile getirmektir. Buna şöyle bir örnek verebiliriz:

Tevfik Fikret ve Cenap Şahabettin gibi sanatçılar simbolizm akımından etkilenmiştir.

Yukarıdaki cümlede her ne kadar *gibi benzerlik edatı* kullanılsa da amaç simbolizm akımının temsilcilerine örnek vermektir. Ntekim *gibi edatının benzerlik yaptığına dair* genelleme yüzünden bazen öğrenciler bu edatı gördüklerinde örneklendirme değil benzetme seçenekleri arasında kararsız kalmaktadır. Böyle bir durumda soruyu ve cümleyi çok iyi okuyup *gibi edatının* benzerlik mi yoksa örnekleme mi yaptığını tespit etmelisiniz.

Örnekler

*Endonezya ve Çin **gibi** ülkeler gelecekte dünyada daha çok söz sahibi olacak.*

*Türkiye'de son yıllarda yeşil alanları daha iyi koruyoruz. **Mesela** yanan ormanların yerine yeni bir orman dikme verisinde büyük bir artış var.*

Not: Yukarıdaki örnekteki gibi her zaman örneklerin sayısı birden fazla olmayabilir.

Tanık Gösterme

Başkasına ait bir söz ya da farklı bir metinde geçen bir ifadeyi **hiç değiştirmeden** farklı bir metnin içerisinde kullanmaya tanık gösterme denir. Tanık gösterme cümleleri, paragraflarda genellikle tırnak içerisinde yer alır. Bu yüzden seçeneklerde tanık göstermeye gördüğünüz anda, paragrafta tırnak işareti aramak bu konuda size güçlü bir öngörü ve ekstra zaman sağlayacaktır.

Başkasına ait bir söz doğrudan aktarılmadıkça o paragrafta tanık gösterme bulunmadığını unutmamız gerekir.

Örnekler

*Atatürk “**Yurtta sulh, cihanda sulh!**” diyerek uluslararası barışın önemine dikkat çekmiştir.*

*İhsan Oktay Anar bu tarz bir durumu “**gofer ağacından gemi yapmak**” sözleriyle tanımlar.*

Not: Bir paragrafta tanık gösterme olması için her zaman tam bir cümleye ihtiyaç yoktur. Yukarıdaki cümlede “gofe ağacından gemi yapmak” sözleri bir başkasına ait olduğu ve doğrudan aktarıldığı için burada da tanık gösterme bulunmaktadır.

Sayısal Verilerden Yararlanma

Sayısal işlem yapılabilecek matematiksel ifadelerin parçada geçmesine denir. Bu sebeple **tarihler ve saatler de sayısal veridir**. Çünkü tarihler ile sayısal işlem yapılabilir. Örneğin “1980’de doğan bir kişi 30 yıl sonra kaç yaşında olur?” diye sorduğumuzda 1980’e 30 ekleyerek sayısal bir işlem yapmış oluruz.

Örnekler

Altın son bir yılda **%30** arttı.

Saat sekiz buçukta seni burada bekliyor olacağım.

Not: Yukarıda yaptığımız açıklamalara rağmen tarih, saatler hatta matematiksel bir işlem için kullanılmayan sayılar için dahi sayısal verilerden yararlanma hususunda tartışma vardır. Bu yüzden ÖSYM sayısal verilerden yararlanma sorularında tartışmalı örnekleri kullanmaz.

Benzetme

Bir nesne ya da durumun niteliğini farklı bir nesne ya da durumun niteliği ile eş değer görmeye benzetme denir. Benzetme yapılırken sıkça **gibi**, **tıpkı**, **sanki**, **aynı**, **benziyor**, **andırıyor** tarzında kelimeler kullanılır.

Örnekler

*Aslan **gibi** savaştığınız ve maçı kazandınız.*

*Bu çocuk **tıpkı** sana **benziyor**.*

Not: Küçültme-yoksunluk ekleri olan **-imsi** ve **-imtlrak** benzetme amacıyla kullanılır.

Yeşilimsi gözleri vardı. (*Gözleri tam olarak yeşil değil ama yeşili andırıyor.*)

İkinci Not: Kadar anlamı ile kullanıldığında gibi edatı benzerlik değil karşılaştırma yapar. Örneğin "**Onun kadar başarılı olamadım.**" dediğimizde buradaki gibi kelimesini çıkarıp yerine kadar kelimesini yazabiliriz. Nitekim gibi yerine kadar yazılabiliyorsa orada muhtemelen benzetme değil karşılaştırma vardır.

Sayıp Dökme

Birbiriyle bağlantılı kelimeleri genellikle benzer eklerle sıralamaya sayıp dökme adı verilir. Sayıp dökmenin amacı paragrafta anlatılan konu ile ilgili örnekleri pekiştirmektedir. Bu yüzden genellikle örneklendirme ile birlikte kullanılır.

Örnekler

Yıllar sonra evime döndüğümde **kapılar, pencereler, bacalar** perişan haldeydi.

Doğada **yeşilimsi, sarımsı, kızılımsı** kıvamlarda bulunan bu madde oldukça pahalıdır.

Somutlama ve Soyutlama

Soyut bir kavramı somut bir ifade ile anlatmaya **somutlama** denir. Somutlamanın amacı bir konuyu her yaş ve zekâ seviyesindeki insanların anlamasını sağlamaktır. Yani somutlama anlaşılabilirlik ile yakından ilişkilidir.

Örnekler

Buralarda **ruhum parçalanıyor**.

Soyut bir kelime olan ruh, somut bir eylem olan parçalanmak ile açıklandığı için burada somutlama örneği vardır.

Bir kelimeyi sözlükteki ilk anlamı yerine mecazlaştırarak kullanmaya **soyutlama** denir. Soyutlamanın maksadı anlatımı daha güzel ve edebî kılmaktır. Bu yönüyle somutlamanın zıddıdır.

*Bizi çok **sıcak** karşıladı.*

Sıcak aslında ısı ile alakalı fiziksel dünyaya ait bir kavramdır. Bu örnekteki ise samimi anlamındadır. Yani mecaz bir anlam taşımakta, böylelikle soyutlaşmaktadır.

Konu ile ilgili paragraf testlerine ulaşmak için [tıklayın](#).

Bu konu anlatımı Ensar KILIÇ tarafından lise öğrencileri için hazırlanmıştır. Tüm hakları saklı olup simitcay.com dışında hiçbir yerde izin almadan kısmen veya tamamen yayımlamaz, çoğaltılamaz, basılamaz.